

ЗАМАН

Газета издається на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: smikbr.ru/zaman

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В.Коковну Россей басманы кюню бла АЛГЫШЛАУУ

Къабарты-Малкъар Республиканы басма органларыны хурметли ишчилери эмда ветеранлары! Сизни Россей басманы кюню бла жюрегимден кызыу алгышлайма!

Къабарты-Малкъарны асламлы информация органлары республикада бола турган ишлени юслеринден терк да, керти да хапар билдиргенлери, журналистиканы жорукларындан таймаганлары бла айырмалыдыла.

Бююнлюкде, Россейге къажу информация уруш барган кезиуде, басма органла жамауатда патриот эмда инсанлык сезимлени тохташдыруу, маданиятны айнытуу, республиканы халкларыны адет-тёрелерин бла адепкылыкларыны саклау жаны бла ишлерин бютюн тынгылы кыуаргъа, ол кыйматлы болурча этерге борчлудула. Жамауатха социал магъаналы хапарланы жетдириуну, экономиканы тюрлю-тюрлю бөлүмлеринде халны ачыкклауну, бек башы уа - Къабарты-Малкъарны адамларыны, аланы жетишимлерини юслеринден билдирип турууну магъанасы айтып-айтмазча уллуду.

Хар журналист да бу иште кесини энчилигин, борчун эмда жууаплылыгын терен сезгенине бир ишеклигим жокьду. Сайлаган усталыгыгызга кертичи болганыгыз, терен билимизиз ючюн да сизге уллу ыспас этеме. Жамауат, заман да боюнугузга салган борчланы сиз мындан ары да бет жарыкы тамамларыгызга толу ийнанама. Сизге кийик саурук, монгрук тежейме! Чыгармачылык ишигизде бютюн уллу жетишимле болдуруругузну сюйгеними билдирем!

Кенгеш

Бюджетни файдасына къошулгъанды

Республикалы бюджетге былтыр тышген файдаланы ёсюму, толу болмаган тергеулеге кёре, 2022 жылдан эсе 132,4 процент чакълы бирге аслам болгандыла. Аны юсюнден КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** Правительствону къаууму эмда регионну муниципалитетлерини таматалары бла быйыл биринчи болуп бардырылган кенгешде билдиргенди.

Республиканы оюучусу айтханга кёре, КъМР-ни бирикдилген бюджети былтыр, тергеулеге кёре, 69,6 миллиард сомга жетерге керекди. Былтырдан башлап Социал фонд ётдюрген

сабий пособияланы (24,1 миллиард сом) къошуу бла бюджетни битеу ёлчеми 93,7 миллиард сом боллукьду. Бир жыл мындан алгъа уа ол 70,8 миллиард сом эди. Алай бла республикалы бюджетни файдалары, 2022 жыл бла тенгешдиргенде, 132,4 процентге кёп болгандыла. Сабийли ююрлеге болушлукьга былтыр битеу да 30 миллиард сом чакълы бёлюнгенди.

Республиканы кеси файдалары да ёсгендиле эмда 24,4 миллиард сомга жетгендиле – 2022 жылдан эсе 109,7 процентге аслам. «Алайды да, республиканы бирикдилген

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В.Коковну Россейни прокуратурасында къуллукь этгенлени кюню бла АЛГЫШЛАУУ

Къабарты-Малкъар Республиканы прокуратурасыны хурметли ишчилери эмда ветеранлары! Сизни профессионал байрамыгыз бла жюрегимден кызыу алгышлайма!

Прокуратура, кыралны кырамыны магъаналы бёлүмлеринден бири болуп, кесини сыйлы борчун бет жарыкы толтурады – Закон баш магъананы тутханына тышюндюредди, кыралыбызны тутхучлу таянчагы, правону бла тюзлюкню кючлюклерини белгиси болуп келеди.

Къабарты-Малкъар Республикада прокуратураны магъанасы жашауну хар бёлүмюнде да айтып-айтмазча уллуду. Ол законлукьну бла право низамны кючлеуге, инсанланы эркинликлерин бла праволарын кыоруулауга, праволу эмда демократиялы кыралны айнытууга иги кесек юлюш къошады. Экстремизмге бла коррупцияга къажу кюрешни къаты бардырганыгыз, бюджет ахчаны кыоратыуга энчи эс бурганыгыз, уллайганланы, сакъатланы, ёксюзлени эмда бююнлюкде уа аскерчилени, мобилизацияга тышгенлени эмда къазуатха кеси ыразылыклары бла барганланы эркинликлери сакъланырларына кыйгырганыгыз эмда кыоруулаганыгыз ючюн а сизге бютюнда уллу ыспас этерге сюеме.

Къуллукь борчларыгызга уллу жууаплылыкь бла къараганыгыз, аланы толтуруу ючюн, билимизизни, сынауугузну, усталыгыгызны да аямаганыгыз, тюзлюк ючюн къаты сюелгенигиз ючюн да жюрек ыразылыгымы билдиреме. Мындан ары да кыралны бла жамауатны сейирлерин кыоруулар ючюн, законла алжаусуз толтурурлары ючюн кыолугуздан келгени аямазлыгыгызга толу ийнанама.

Барыгызга да кийик саурук, монгрук, республикабызга бла Ата журтубузга къуллукь этиуюгюзде жетишимле тежейме!

бла башланган миллет проектле себеплик этгендиле. Ма аланы хайырындан 2019 жылдан башлап республиканы бюджетни 2,6 кереге кёбейгенди. Миллет проектлени баш магъанасы уа жашуу къолайлыкьны игилендириуду. Ала кыралны, регионну да айнытыр ючюн деп жарашдырылгандыла да, битеу этилген мадарла экономиканы тирилтгенлерин биз беш жылны эсеплеринде кёребиз.

КъМР-ни Башчысыны
бла Правительствосуну
пресс-службасы.

Белгилеу

Алгъыш сёзле айтылгъандыла, саузгъала берилгендиле

Россейни Басмасыны кюнюнде республикалы эм район газетлени келечилерине Къырал концерт залда байрам кыуралгъанды. Ишлеринде жетишимле болдурган коллегаларыбыз тюрлю-тюрлю министрстволаны, ведомстволаны, жамауат организацияланы саугаларына тийишли болгандыла. Белгиленгенлени арасында «Заманны» журналистлери да бардыла.

Ахыры 3-чю бетдеди.

Солдан оннга: Тикаланы Фатима, Таппасханланы Аминат, Кетенчиланы Зульфия, Мокьаланы Зухура, Бийчеккуланы Жаннет, Темуккуланы Амина, Геляланы Валентина, Кульчаланы Зульфия, Улбашланы Мурат.

Жыйылыу

Энчи аскер операцияга къатышханлагъа бла аланы ююрлерине танг болушлукь

КъМР-ни Правительствосуну келечилери эмда республиканы муниципалитетлерини таматалары бла бардырган кенгешинде Къабарты-Малкъарны Башчысы **Казбек Коков** СВО-га къатышхан аскерчилеге бла аланы ююрлерине болушлукь этиу мындан арысында да бек магъаналы жумушха саналганлай турлугун чертгенди.

Регионну Правительствосуну Председатели **Мусукланы Алий** билдиргенге кёре, энчи аскер операцияга къатышханлагъа, аланы ююрлерине себеплик этиуге, тийишли обмундирование, техника сатып алыуга, дагыда жангы регионлагъа себеплик республикалы бюджетден кассалы кыоранчла 2023 жылда 828 миллион сом болгандыла. Аладан 585 миллиону телеулеге жиберилгенди.

«Саулай алса, Къабарты-Малкъарны бюджетни социал ызга бурулганлай къалады – кыоранчланы 70 проценти социал магъаналыдыла. Быйыл иш хакъны кётюруге – былтыргъыныкына къошуп энтта 3 миллиард сом чакълы бир. Ишлемеген адамланы медицина страхованияларына телеулени берирча кыоранчларыбыз да ёседиле. 2022 жылда 4,2 миллиард сом кыоратхан эсек, 2023 жылда – 4,45 миллиард сом, 2024 жылда уа 4,665 миллиард сом салгъанбыз. Битеу социал магъаналы соруулауга къарасакъ, бюджетибиз айныу ыз бла барады», - деп чертгенди Мусукланы Алий.

Даража

Нальчик — эм ариу шахарланы санында

«Россейни шахары» деген ат бла битеу кырал проект бардырылганды. Аны чегинде Интернетде эм иги танылган шахар сайланганды. Анда республикабызны ара шахары – Нальчик – биринчи жерни алганды, деп билдиредиле Курортла эм туризм министрстводан. Нальчик ючюн 168 мингден аслам адам кюл кётюргенди, экинчи жерни – Владивосток, ючюнчюно уа Севастополь алгандыла.

Проектде шахарланы тарыхларыны эм маданиятларыны юслеринден сейир материалла кёргозтюлгендиле, алыкъа белгили болмаган суратла, ариу жерлерини юсюнден билдириуле жыйышдырылгандыла.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Ачыгы

Орта күн Нальчикде Ленин атлы проспект бла Глостанов атлы орам бирге кышулган жерде Малкяр Россейге кышулганыны белгиси – мермер кыанга – орнатылганды. Алайда бу магъаналы тарых ишни 200-жыллыгына уллу эсертме салгырга белгиленеди.

Мермер кыанганы орнатыуга жорланган жыйылыуга КъМР-ни Правительство суну Председатели **Мусукланы Алий**, КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны таматасы **Мухамед Кодзоков**, РФ-ни Къырал Думасыны депутаты **Геккиланы Заур**, КъМР-де Адамны эр-

Ол айтханга кере, Нальчик шахарны администрациясы, жамауатны келечилери бла бирге келишип, 2027 жылда былайда уллу эсертме комплекс кыуаргъа деген оноуда тохташандыла. Аны проектин администрация тамамларыкды. «Бу эсертме магъаналы тарых иш бир заманда да унутулмазча этеригине, республикабызда жашаган халкъланы жуукълашдырыгъа, бирикдирге да себеп боллугъуна ишексизме», - деп кыошханды Таймураз Ахохов.

Зумакулланы Борис а былайгъа бюгюн келген хар адам да Кыбарты-Малкярны жангы тарыхында къллык ишке кыатышханын сезмей кълмазлыгын чертгенди.

-Бу алаамат юбилейни биз кеп заман-

Магъаналы тарых кезиу эсде кълырча

кинликлери жаны бла уполномоченный **Зумакулланы Борис**, Нальчик шахар округну администрациясыны башчысы **Таймураз Ахохов** да кыатышхандыла. Республиканы районларыны, эллерини башчылары, Элбрус, Чегем, Черек районлада, Нальчикде эмда анга жуукъл элдеде жашаганла да келгендиле.

Бек алгъа Аталаны Аздор жыйылгъанлагъа 1827 жылны 11 январында Малкяр Россей кыралны кыуумуна кеси ыразылыгы бла кыошлганын эсертгенди эмда республика ол тарых ишни 200-жыллыгын белгилеригин билдиреди.

Ызы бла Таймураз Ахохов селешип, юбилей бла байламлы КъМР-ни Правительство суну оноуу бла ишчи кыуум кыуалгъанын, анга, толтуруучу власть органланы келечилеринден сора да, тарыхчыла, жамауат биригиулени келечилери, право нызамны сакълаучула да киргенлерин айтханды. «Ала битеу этиллик мадарланы сюзгендиле, ол санда былайда ишленирик эсертмени юсюнден да селешгендиле», - дегенди.

ны эсибизде тутарыкыбыз, аны эсере, тарыхыбызгъа терк-терк кыайтырыкыбыз. Бек башы уа – деменгили Россейге ыспас этерикбиз, нек дегенде таулула дайым да аны кыанат тубюнде жашагандыла, айныгандыла. Биз барыбыз да, кыабартылыла бла малкярлыла, ахшы

кыоншулача, кыарындашлача, кыууанчыны, бушууну, туз гыржынны да тенг эте барабыз жашауну жолу бла», - дегенди Зумакуул улу.

Ол республикада жашаган миллетлени жашлары энчи аскер операциягъа кыатыша, Ата журтну жалынчакъ-

сызлыгы ючюн жанларын, кыанларын да аямай сермешгенлерин сагыннганды, ала кеп да бармай хорлам бла кыайтырыкъларына ышаннганын билдиргенди.

Орус тарыхны бла маданиятны «Вече» биригиуно башчысы **Роман Литвинов** а малкяр халкъ, деменгили Ата журт бла бирге болуп, кыыйынлыкъланы хорлай, алгъа таукел баргъанын, кыыралны айныууна тийишли юлош кыошханын чертгенди. «Билим, саулык, маданият, спорт эм кеп башха жаны бла да таулула жетишимлери бла атларын айтдырып келедиле. Ма бу иш а ёсюп келген телюню патриот ниетде юйретиуге, Кыбарты-Малкярда эмда битеу деменгили Россейде жашаган миллетлени эмда динлени араларында келишиулюкге уллу себеплик этеригине сёз да жокъду», - дегенди.

Андан сора Зумакулланы Борис бла Таймураз Ахохов мемориал кыанганы ачхандыла. Алайгъа келген кепле аны кыатында суратха тошерге да сойгендиле.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Концерт

Бирликге, шүёхлукъгъа итиндирген байрам

Малкяр Россейге кеси ыразылыгы бла кыошлганына 197 толганына аталып Нальчикде Музыка театрда КъМР-ни Культура министрствосуну себеплиги бла байрам концерт болганды.

Залны биринчи кыатында кыол устакыбыз Джапуланы Езетханны миллет оюулары бла алаамат кийизлерин керюрге, аланы тарыхларыны юсюнден соругъа онг да болганды. Андан сора да, «Балкария в лицах» деген сурат кермюч да кыонакъланы кыууандыргъанды. Аны бла чекленмей, миллет кийимлени кермючю да бардырылганды. Байрамгъа кеп адам келгенин, ала залгъа сыйынмагъанын да энчи белгилерчады.

Концертни уа Малкыондуланы Ахматны «Concerto grosso» деген чыгъармасыны юзюгюн согууп ачхандыла. Сора концертни бардыргъан Аталаны Аздор келген кыонакъланы байрам бла алгышлаганды. Ызы бла ол 11 январьда

1827 жылда Беш Тау элни таубийлерини генерал Георгий Эммануэльге тубеп, уллу кыралгъа кертичи болургъа ант этгенлерин эсге салганды. Андан бери малкяр халкъ берген сезюне кертичелей тургъанын да чертгенди. Ызы бла Николай Биринчиге жиберилген кыагытны да окыгъандыла.

Андан ары байрамны КъМР-ни сыйлы артисти Текуланы Амур «Кабардино-Балкария» деген жыры бла бардыргъанды. Ата журтха, кертичиликге, туугъан жерге, сыймекликге, адамлыкъгъа аталгъан чыгъармаларын Тёппеланы Алим, Солтан Хажироко, Атмырзаланы Танзиля, «Терк кыазакъла» ансамбль, Габаланы Тенгиз, Алла Бойченко эшит-

диргендиле. Дагъыда Жаникаланы Элдар «Булунгу» деген жангы жырын эм Жуболаны Жамбулат а «Айран» деген халкъ суйген чыгъарманы айтхандыла. Ариу ауазлары бла кыууандыргъан сабийле да аслам болгандыла, аланы санында «Голос. Дети» бла «Детская новая волна» телевидение проектледе алчы болгъан Идар Коцев да Инна Кашежваны сёзлерине салынган «Зовут меня в Балкарию» жырын эшитдиргенди, ол келген кыонакъланы байрам бла да алгышлаганды.

Дагъыда кыараучуланы «Балкария» фольклор-этнография кыырал тепсеу ансамбль, «Кабардинка» кыырал академия ансамбль, «Насып», «Ассорти», «Шагди», «Нальцук» ансамбльле да байрам индирге энчи кыууат бергендиле.

Байрамда бютюнда сейир этдирген а ол күн тойлары болгъан Жаболаны Рамазаны бла Кючмезланы Радиманы

энчи алгышлап, сахнада миллетибизни ариу адетлери бла шагъырейлендирип, келинчикни баш ауун алгъанлары эди. Тёппеланы Алим а хар жаулукъну да кыаллай магъанасы болгъанын билдиргенди. Ызы бла сахнагъа киеу жёнгерни да чакыргъандыла, таматаланы аллына киеу берк кийип келгенин айтып, ол адет бла танышдыргъандыла. Жуукъланы аллына ачыкъ этилген жангы юйюрге саугъа берген адетни да айтып, Рамазангъа бла Радимагъа саугъланы предприниматель Муртазаланы Ахмат этгенин билдиргендиле.

Концертни ахырында «Балкарияда» тепсеген кыызла, залгъа тошюп, кыонакъланы татлы ашарыкъла бла сыйлагъандыла. Хар келгенни да бу байрам келюн кётюргени туура эди.

ТЕМУККУЛАНЫ Амина.

Алгъыш сёзле айтылгъандыла, саугъала берилгендиле

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Жыйылгъанланы байрам бла КъМР-ни Правительствосуну башчысыны орунбасары **Марат Хубиев** алгъышлагъанды эмда КъМР-ни Башчысыны Россейни Басма кюню бла байламлы алгъышлауун окъугъанды. Анда журналистле жамауатны бла властыны арасында байламлыкъланы жалчытханлары, халкъны ол неда бу соруу бла байламлы оюмун кырагъанлары айтылгъанды.

КъМР-ни асламлы информация органларыны ишчилери республиканы жашаууну юсюнден билдириулени терк, тюзлюк бла, не жанындан да сюзюп бергенлери бла энчидиле. Шёндю

Россейге къажу информация уруш бардырылгъан кезиуде, журналист этикагъа кертичи бола, республиканы халкъларыны төрели хазнасын сакъларгъа, инсанлыкъ ниетлени кырагъа, аны бла бирге уа экономикада, социал сферада болгъан жумушланы кертилик бла ачыкъларгъа тийишлиди. Бек магъаналысы уа жигер, жигит адамларыбызны атларын ачыкъ этерге керекди, деп айтылгъанды регионну оноучусуну алгъышлауунда.

Марат Хубиев кыуанчлы ишни да толтургъанды. Ол «Заманны» басмагъа чыгъарыуа жууаплы редактору **Кетенчиланы Зулфиягъа**, «Кабардино-Балкарская правда» эм «Адыгэ псалъэ» газетлени редакторлары **Марьяна Белгороковагъа** бла **Марита Жилсоевагъа** КъМР-ни Правительствосуну Сыйлы грамотасын бергенди.

КъМР-ни Парламентини башчысы Татьяна Егорованы эм депутатланы атларын журналистлени спикерни орунбасары **Мурат Карданов** алгъышлагъанды. Ол залда олтургъанланы асламын таныгъанын, кёлле бла ушакъла бардыргъанын белгилегенди.

Мен жашаууму спорт бла байламлы этгенме. Биринчи жетишимлеримден башлап бююннге дери да сизни бла шухлюк жюрютеме. Журналистлени ишлерини хайырындан спортчуланы хорламларыны, рекордларыны юслеринден дуня башында битеу халкъ да биледи. Ушакъларыбызны кезиуонде уа сиз ишигизни сийгенигизни, хар сёзюгюз ючюн жууаплылыкъны сезгенигизни ангылагъанма, дегенди ол.

Мурат Карданов журналистиканы айнытууа кыйын салгъанланы уллу кыуумуна КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасын эмда спикерни

Ыразылыгъын бергенди. Парламентни Башчысыны Ыразылыгъы бла саугъалангъанланы арасында «Заманны» редакторлары **Трамланы Зухура** бла **Кульчаланы Зулфиягъа** да бардыла.

Асламлы информация органлары келчилерин битеу министерствола да саугъалагъандыла. Алай бла «Заманны» редактору **Байсыланы Марзият**, газетни корректорлары **Бийчеккуланы Жаннет** бла **Геляланы Валентина**, газетни басмагъа чыгъарыуа жууаплы редактор **Кучукланы Сафият** КъМР-ни Культура министерствосуну Сыйлы грамотасына тийишли болгъандыла.

Газетни редактору **Улбашланы Муратны** КъМР-ни Экономиканы айнытуу министерствосуну Сыйлы грамота бла белгилегенди.

ВГТРК телеканал аманлыкъчылыны кёлларындан жоулгъан журналист Геккиланы Казбек атлы конкурс бардырады жыл сайын. Быйыл анда хорлагъанланы арасында **Трамланы Зухура** да барды. Ол кюн Зухура дагъыда КъМР-ни Жарыкъландыруу эм илму министрствосуну, РФ-ни Журналистлерини союзуну Сыйлы грамоталары бла белгиленгенди.

КъМР-ни туризм жаны бла онгарын халкъгъа баям этиуге, бу сфераны айнытууа кышумчулугу ючюн «Заманны» редактору **Таппасханланы Аминат** Курортла эм туризм министрствосуну Сыйлы грамотасына тийишли болгъанды.

Право низамлыкъны эм закондукъну жалчытууда жетишимле болдургъан журналистлени уллу кыууму КъМР-де МВД-ны Сыйлы грамотасы бла саугъалангъандыла. Аланы арасында «Заманны» редактору **Тикаланы Фатима** да барды.

«Заманны» корреспонденти **Алтууланы Аминат** КъМР-ни Жаш төлюню ишлери жаны бла министрствосуну Сыйлы грамотасы бла белгиленгенди.

Газетни корреспонденти **Курданланы Сулеймангъа** эл мюлкде болгъан жетишимлени ачыкъларда кыйыны ючюн КъМР-ни Эл мюлк министрствосуну Сыйлы грамотасы берилгенди.

КъМР-ни Жамауат палатасы да кыатышанды алгъышлауагъа - **Кульчаланы Зулфиягъа** Сыйлы грамота берилгенди.

Журналистлеге концерт да кыуралгъанды. Музыкалы театрны солистлери Габуланы Зухура бла Азамат Евазов эмда КъМР-ни сыйлы артисти Тимур Гуазов жыр саугъала этгендиле.

ТОКЪЛАНЫ Фатима.

Тарых шартла

Халкъны жигерлигини бла жигитлигини белгиси

1934 жылда январьда Къабарты-Малкъар эл мюлкде жетишимлери, колхозланы бла совхозланы ишлерин кюлеу жаны бла жумушланы тамамлагъаны эмда кыралны аллында алгъан борчланы толтургъаны ючюн Ленинни ордени бла саугъалангъанды эмда партианы XVII съезди атлы битеуроссей кызыл кыангага жазылгъанды.

Ленин атлы орден 1930 жылда апрельде тохташдырылгъанды. Ол кезиуде совет кыралда андан даражалы кырал саугъа болмагъанды. Алай бла уа Къабарты-Малкъар автоном область бу бийик кырал саугъа бла биринчилени санында белгиленгенди дерге боллукъду.

Ара толтуруу комитетни бир-бир республикаланы Ленинни ордени бла саугъалаууну юсюнден бегими 1934 жылда 3 январьда чыгъарылгъанды. Бююнлюкде документ Россейни тарых обществосуну электрон библиотекасында басмаланыпды. Анга кёре КъМАО бла бирге Татар автоном совет социалист республика, Запад-Сибирь край, Москва область, Горьковский край эм Кърым автоном совет социалист республика тийишли болгъандыла.

Бу бийик саугъагъа Къабарты-Малкъар автоном область тирликни жыйыуда жетишимлери ючюн белгиленгенди. Ол а республика кыралны аш-суу кыоркыуусулугуун жалчытууа этген кышумчулугуна шагъатлыкъ этеди эмда халкъны иш кёллююгюню белгиси болгъанды. Анга уа 1934 жылда колхозлада урунууну 17,7 мингден аслам ударниги болгъаны да шагъатды. Аладан 3 мингден асламы тишируула эдиле.

Ленинни орденин Къабарты-Малкъаргъа 1934 жылда 15 майда бергендиле. Анга аталгъан кыуанчлы жыйылуугъа 15 мингден аслам адам жыйылгъан эди. Кыралны атындан жамауатны СССР-ни Ара толтуруу комитетини секретары А. Енукидзе алгъышлап сёлешгенди.

Басмагъа **ТИКАЛАНЫ Фатима** хазырлагъанды.

Жетишим

Агабият хазнабызны айнытханла

2013 жылдан бери Москвада Россейни Жазычула союзунда хар озуп баргъан жылны ахырында «Россей жазычусу» деген ат бла баргъан эришуде хорлагъанланы атлары белгили этиледиле. Ала бек аламанат назмуланы, поэмаланы, хапарланы, повестлени иелеридиле.

Ол эришуде бир кыуум номинацияда барады. «Поэзия» бёлюмде назму кыууму ючюн «2023 жылны Россей жазычусу» деген даражалы атха «Минги-Тау» журналны баш редактору, Кырачай-Черкес Республиканы халкъ поэти Додуланы Аскер саугъалангъанды. Ол хапарны орус поэт, Россей Жазычуланы союзуну председателини экинчиси, миллет адабият бёлюмюню таматасы Валерий Латынин билдиргенди.

«Эсде тутуу» бёлюмде уа назму кыууму ючюн Нальчикде жашагъан орус тилде жазгъан кырачайлы кызы Ёзденланы Ирина киргенди хорлагъанланы тизмелерине.

Дагъыстанлы назмучу, кечюрмечи Марина Ахмедова уа Расул Гамзатовну 100-жыллыгына аталгъан проект ючюн «Проект» деген номинацияда

белгиленгенди. Дагъыда ол «Суратлау кечюрме» деген ызда хорлагъанды.

Бу ишни уллулугууну юсюнден толу хапарлы болурча, бир кыуум шартланы келтирерге сюеме. «Аскер кертиликни сёзю» деген номинацияда бусагъатдагъы жашау болумгъа кёре «От-окъ чеклеринде», «Хорлам бла кыайт юйге...» деген бёлюмле бардыла. Алада хорлагъанланы араларында бусагъатда энчи аскер операциягъа кыатышхан авторла да бардыла. Ол санда тувачы жаш Кашпал-оглу. Ол кызауатда кеси кёргенни, сынагъанны юсюнден жазгъанды назмуларында. Даргин назмучу Аминат Абдулманопованы поэмасын да энчи белгилегенди жюри. Россейни кыйырларында жашагъан башха миллетлени келчилери да кыатышхандыла эришуге.

Дагъыда жюри «Къара сёз», «Россей жазычулада жангы ат», «Тамалла», «Кесамат сёз», «Чыгъарманы окъуу», «Башчы» эм башха бёлюмде жазылгъан чыгъармалагъа кырагъанды.

«Бек алгъа бизге келген жазычуланы кыйматларына, аланы изленмекликлерине эс бурулгъанды. Аны бла бирге

бу ишни башха, иги да кенг магъанасы барды – бусагъатда бизни кыралда адабият кыалай айныгъаныны юсюнден айтадыла ол чыгъармала. Алай бла адабиятны болумуна, аны тохтаусуз барып тургъан жолуна, жетишимлерине кыараргъа онг бередила», – дегенди бу ишни башында тургъан Николай Дорошенко – «Российский писатель» газетни баш редактору.

Бу газетни магъаналылыгыны юсюнден кёлле айтадыла. Нек дегенде, уллу

журналлагъа жол табалгъанла аздыла, алай а биз, кеп тюрлю миллетни келчилери, бир кыралда жашай эсек, бир бирни иги билерге керекбиз. Ол иште уа поэтле, жазычулача жетишимли киши да болалмайды.

Россей Жазычуланы союзуну таматасы Николай Фёдорович Иванов болгъанлы, кеп миллетли жазычуланы, окъуучуланы да аралары иги да кысыхаргъанын, ала тюрлю-тюрлю проектледе тюбешип, бир бирни иги таныгъанларын, билгенлерин белгилерге керекди. Ол ишлеге Россей Жазычуланы союзуну Къабарты-Малкъардагъы бёлюмю да тири кыатышады.

Бу биз башында айтхан конкурсну ишин Николай Иванович бла Елена Игоревна Дорошенкола бардырадыла. Ала жыйышдырадыла уллу адабият ырыскыны кыйырсыз Россейни кенглеринден. Ала эсгертедиле: «Поэтке тынгылап турургъа жарамайды. Аны тынгылау аманлыкъ ишге тенгди», – деген акъылны. Алай эсе уа, кёлюнде болгъанны туурагъа чыгъарыгъа борчлуду хар бир назмучу, жазычу да.

Додуланы Аскерни бу хорламы малкъар адабиятны кезиулу жетишимиди. Аны бла поэтни, миллетни да алгъышларгъа тийишлиди.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Россейни прокуратурасында күүлүк этгенлени кюнүне

Зураб Ризаев тюрлю-тюрлю күүлүклада, жерледе урунганды, алай сабийлигини муратын толтуруп, бюгонлюкде КъМР-ни прокуратурасында ишлейди, кеси кьоркьуусулук эм прокурорланы кьоруулау жаны бла бёлүмюне башчылык этеди. Анга салынган борчланы бет жарыкы толтурганы ючюн ведомстволу эм кьырал саугала бла белгиленгенди, ол санда РФ-ни Баш прокуроруну Сыйлы грамотасы эм башхала бла да. Биз Россейни прокуратурасында күүлүк этгенлени кюнүндө, 12 январьда, Зураб Саладинович бла ишини энчиликлерини, анга салынган борчланы юслеринден ушакь бардырганбыз.

«Дайым да жууаплылыкны сезгенлей турама»

– Зураб Саладинович, сиз мени бла тауча селешгенизде, кертисин айтсам, бек сейир этгенме. Ушакьны башларны аллында малкьар тилге кьайда юйренгенизди сорурга сюеме.

– Элбрусда 8-чи классха дери окугьанма, школну Терс-Кьолда бошагьанма. Тауча кеп таулуладан иги селешеме, окугьан, жазгьан да этеме, деп махтаналлыкьма.

– Сиз прокуратурада ишлегени 20 жылгьа жууукь болады. Бу күүлүккү кьалай сайлагьансыз?

– Атам кьорулушчуду. Ол Минги тауну тийресинде кеп мекамланы ишлетгенди, ала бюгон да адамлагьа жарап турадыла. Совет заманда окууну бошагьан жаш усталаны тюрлю-тюрлю жерлеге, республикалагьа ишге ашыргьан тере болгьанды. Атам алай бла Элбрусха тыошгенди. Ол мастерден башлап кьорулуш трестни башчысына дери ёгенди.

Аны антлы шуху болгьанды – Эфендиланы Тимур. Тырныаузу алгьынгы прокурору. Мен ол огьурлу, ариу, акьыллы адамгьа кьарап, ала атам бла бир бирлерине этген хурметни, намысны кьорюп, анга ушаргьа бек сюйгенме. Тимур Калашбиевичи юйорю бла бюгон да тас этмегенбиз байламлыкьланы.

Ма ол сабийлик муратларымы толтура, Кьабарты-Малкьар кьырал университетни юридический факультетине киргенме. Окуудан сора тюрлю-тюрлю жерледе ишлегенме, алай 2009 жылда уа КъМР-ни прокуратурасына келгенме. Ол кезиуде анга сынаулу, билимми адам башчылык этгенди – Олег Жариков. Ол манга ышанып, ишге алгьаны ючюн ыразыма.

Прокуратурада тохташханымда, атам аны антлы нёгерини ызын сайлагьаныма бек ыразы болгьанды.

– Сиз таматалыкь этген бёлүмге кьалай борчла салынгандыла?

– КъМР-ни прокуратурасында кеси кьоркьуусулукь эм прокурорланы кьоруулау бёлүм 2010 жылда кьуралгьанды. Аны кьауумна төрт адам киредиле.

Борчларыбызны юслеринден айтханда, прокуратураны битеу объектлеринде, ол санда шахарлада бла районлада мекамлада да, кьоркьуусулукь жалчытыларына жууаплыбыз. Алагьа кириу эм чыгыу жаны бла низам сакьланады, от тыошуге кьажу мадарла толтуруладыла. Объектлени ведомстводан тышындагы кьалауурла сакьлайдыла, ол а бютюнда ышангьылыды.

Аны бла бирге прокурорланы кеслерини кьоркьуусулукьларын жалчыты да бизни боюнубуздады. Прокурор кьыйын эм жууаплы жумушланы толтурады. Ол чыгаргьан оюну тюрлендирирге, анга кьысыулукь этерге кьорешген кезиуде болуучудула. Ол заманда уа биз, башха энчи органланы болушлукьлары бла, аланы кьоркьуусулукьларын сакьлайбыз.

Жарсыугьа, эки ишчи нёгерибиз аманлыкьчыланы кьолларындан жоюлгьандыла. Алагьа эсгерте да салынганды. Аладан бири Марат Токов мени бла бирге ишлегенди. Кесигиз да ангьлайсыз, шендюю заманда иш нёгерлерибизни кьоркьуусулукьларын, жалычакьсызлыкьларын жалчытыу артыкьда магьаналы борчладыла.

– Нек эсе да шендю кьужур, жамауатны чамландыргьан аманлыкьла кеп этиледиле. Сиз кьалай сунасыз, аллай бузукьчуну, алгьынча, илишанга салыргьа деген оюну кьайтарылса, ала азайыркь болурламы?

– Мен былайда жаланда кесими инсанлыкь оюмуу айталлыкьма, прокуратураны күүлүкьчусуча угьай. Биреуленге зорлукь сынатырдан, кьыйнардан алгьа, кьаты жууап тутарыгьын, дунясын алышырыгьын билсе, кесин аманлыкьдан тыярыкь болур эди, баям.

– Сиз законну бузарча болум бармыды?

– Угьай. Бизни ишчи кодексибиз барды, ол Баш прокурорну буйругьу бла кьабыл кьорюлгенди. Анга тийишликте, ише болсун, андан башха заманда да РФ-ни Конституциясын, федерал законланы, ол санда «РФ-де прокуратураны юсонден» законну да толтурургьа борчлу-

буз. Жамауатны аллында низамлыкьны, хурметликни, намыслыкьны, тюзлюккю юлгюсюн кьорюктюрге керекбиз.

Мен акьыл этгенден, кьыралны законларына, жамауат излемлеге бойсунурга унамагьан адамгьа право низамны сакьлауучу органлада ишлерге жарамайды, ол бек алгьа кесини аллында кертиси болурга керекди. Кеси законну сакьларгьа демей эсе, кьалгьанладан аны излерге эркин туююлду.

Бизни ведомствогьа ишге келген адам кьаты сынауладан ётгенин айтурга сюеме. Хау, хар кимни да ич ниетин ачыкьларгьа онг жокьду, кемчиликле да болгьандыла. Алай бюгонлюкде ала тубемейдиле дерге боллукьду. Шендю республиканы прокуратурасына Николай Хабаров башчылыкь этеди. Ол тюзлюккю излеген, кьаты, билимми адамды. Иш кьуралып, прокурорланы даражалары кьорюлгенди, финанс, жууукьлукь эм башха жанлары бла жалынчакьсызлыкьлары жалчытылынады.

Хар прокурор да жамауатны аллында намысын бийикде кьорюктюрге борчлуду дерге сюеме. Ушагысыз иш этсенг, саулай ведомствону сыйын тыошюрлюкьсе.

– Юридический билим алгьан жаш адамланы асламы, сёзсюз, прокуратурада ишлерге сюедиле. Алагьа бу усталыкьны энчиликлерин кьалай ангылатырыкь эдигиз?

– Прокуратураны аллында хар адам, инсан да тенгди, миллетине, жыл санына, башха ышанларына кьарамай. Биз адамны законну излемлерин бла сейирлерин жалчытыргьа, ала бузулгьан кезиуде, тийишли мадарланы хайырланып, тюзетирге борчлуду. Аны себепли инсанланы тилеклерине, излемлерине сакь болурга, аланы тамамларгьа тийишлиди.

Эркинликери бузулгьан хар ким да, КъМР-ни прокуратурасына келип, жарсыуун айтып, заявление жазып, болушлукь алалыкьды. Бизни эшиклерибиз ачыкьдыла, ведомствода ышанылулукьну телефону барды, электрон почта ишлейди, ала сайтда басмаланыпдыла. Юйден да чыкьмай, жарсыуун билдирге онг барды. Хар тилек, билдириу да эсепге алынады, ала кьалай тамамланганларына кьаралып, сюзюлүк турады.

Бу усталыкьны сайлагьан жаш адам битеу жууаплылыкьны ангыларгьа керекди. Бери келип, удостоверение алып, жукь да этмей турлукь суна эсе, жангьылгьан этеди. Адамла бла ишлерге, аланы жарсыуларын, кьайгьыларын тамамларгьа хазыр болурга тийишлиди.

– Прокурор жалынчакьсыз усталыкьды деп айталыкьмысыз?

– Хау, бизге оюну этерге, буйрукь берирге бир орган да эркин туююлду. Битеу ишибиз законланы чеклеринде толтурулады.

– Ишчи заман бошалып, мекамдан тышына чыкьсагьыз, прокурор болгьаныгьызын унутамысыз?

– Угьай, кече, кюн деп кьарамай, солугьан заманда да жууаплылыкьны сезиуну излеген усталыкьды.

– Шухунга кере сени ким болгьанынгы ангыларыкьма, деген сёз барды. Сиз а иги нёгермисиз?

– Аны менден угьай, шухларымдан сорсанг тюз болур. Алай иги нёгерме деп ышанырыгьым келеди.

– Ишчи нёгерлеригизге байрам бла байламлы кьалай алгьыш этерге сюесиз?

– Биринчиден, «Заманы» окуучуларын Жангы жыл бла алгьышлайма, саулукь, кьолайлыкь, ырахатлыкь тежейме.

Байрамыбыз бла алгьышлай, республиканы прокуратурасында бийик билимми, жууаплы, сынаулу, күүлүкьларын сюйген адамла ишлегенлерин айтурга сюеме. Кьырал салгьан борчланы толтурургьа, инсанларыбызны излемлерин тамамларгьа битеу онгларыбыз бардыла. Ишчи нёгерлерими барысына да күүлүкьларында жетишимле тилейме.

Прокурор кьыйын, жууаплы ишди, бизге салынган борчла, излемле жылдан-жылгьа кёбейедиле. Аланы бет жарыкьлы толтурур ючюн а юйорде тынчылыкь, ырахатлыкь, ышанылулукь керекдиле да, ма ала болурун тилейме.

Ушакьны ТИКАЛАНЫ Фатима бардыргьанды.

Жамауат палата

Бийик билим бериуну игилендириуну амалларын сюзгендиле

Россейни Жамауат палатасыны Бийик билим бериуну айнытыу эм илму жаны бла комиссиясыны башламчылыкьгы бла «Россейни билим бериу системасында чурумла, эс бурурга тийишли проблемала» темагьа «тёгерек стол» болгьанды. Анга онлайн халда субъектледе Жамауат палаталаны келечилери да кьатышхандыла. Жыйылыуну башда сагьынылгьан комиссияны келечиси Барсби Карамурзов, Кьабарты-Малкьарны Жамауат палатасыны башчысы Хазратали Бердов, Россейни жангы университетини ректору Владимир Зернов бардыргьандыла.

«Тёгерек столда» сёз билим бериу бла демография болумну байламлыкьларыны, болгьан кемчиликлени кетериуну, узакьдан билим алыуну, реформаланы, ЕГЭ-ни, университетлеге кадрла хазырлауну юсонден баргьанды.

Хазратали Александрович бийик билим бериуде Болон системадан кетиуну, окутууну игилендириуну, вузну кесинде оюну этиуну юйретиуну да цифралы амалгьа кьорюуну юсонден бийик даражада болжалгьа салмай селеширге тийишлисин белгилегенди. Ол айтханыча, болгьан сынамны сюзюп, кьыралны регионларындында неда тыш кьыралладан келген жаш адамланы эм иги вузлагьа кирирге онглары болурча оюнула этерге тийишлиди.

– Бийик билим бериуну жангы жолу кьалай болур? Кёбюбюз совет заманда билим бериу кьалай кьуралгьанын эсибизде тутабыз, анда бийик усталыкьлары болгьан специалистлени хазырлагьандыла, аланы иш бла да жалчытхандыла. Алай, жарсыугьа, ахшы сынам бузулгьанын, эки мингинчи жыллада Болон система кьалай кийирилгенин да кьорюлгьанды. Кеп тюрлениулеге шагьат болгьанбыз, алай эсе да, быллай болумлада да акьыллы, билимми инсан эм уллу байлыкьды, ол кьыралны ичинде, тышында да кьоркьуулагьа кьажу эм кючлю сауутду, – дегенди Хазратали Бердов.

Кьорюлгьан темагьа оюмларын республиканы жарыкьландырыу эм илму министри Анзор Езаов бла Парламентни Билим бериу, илму эмда жаш тёлуюн ишлери жаны бла комитетини башчысы Нина Емузова билдиргендиле. Жыйылгьанла чертгенлерича, жангы эм кьыйматлы амалла сингдирилмеселе, кьырал технология жаны бла жалынчакьсыз боллукь туююлду. Ала бийик билим бериу кьыралны экономика, технология, аскер кьоркьуусулугьуну мурдорун кьурайдыла деген оюмгьа келгендиле. Россейге тутхучлукь эталлыкь инсанла кеп болур ючюн билим бериуну бийик даражагьа чыгарыргьа кереклисин белгилегендиле.

Ахырында сейирлери болгьан учреждениялагьа бла ведомстволагьа эсгертиуле этилгендиле, деп билдирдиле республиканы Жамауат палатасыны пресслужбасындан.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Мадар

Интернет терк ишлеп тебирегенди

МегаФон компания Майский шахарда эмда Октябрьское элде жангы оборудование орнатханды. Аны хайырындан ол тийреледе энди мобильный интернет бютюнда терк (75 Мбит/с) ишлерикди. Аны бла бирге анда сотовый телефон бла селешгенде адамны ауазы бек шатык эшитилликди, связьны качественосу уа бютюнда иги боллукьду, деп билдиргендиле районну жер-жерли администрациясындан.

Алай бла энди битеу районда барды терк ишлеген мобильный интернет. Жангы станция орналгьаны бла шахарны кьыбыла эмда орта тийрелеринде ол эки кереге уллуракь окуна болгьанды, сетьден да аллай бирге кеп информация хайырланылгьанды: бир айны ичинде ол 7 терабайтха жетгенди. Компанияда тергелерине кере, Кьабарты-Малкьарда тыошюрюлген «Вертикаль» кинофильмге 500 минг кере кьараргьа боллукь эди.

Октябрьский элге уа терк ишлеген интернет биринчи кере келгенди. Ол да магьаналы ишди, нек дегенде бу элни ичи бла Нальчик таба элтген федерал трасса ётеди. Аны хайырындан, туристле жолда бара, интернетни сюйгенлерича хайырланыргьа боллукьдула.

«МегаФон Кьабарты-Малкьарда связьны эмда мобильный интернетни жаланда шахарлада угьай, не узакь элдеде да айныта барыргьа кьорешеди. Сёз ючюн, былтыр октябрьде тийишли оборудование Бызынгы тарында орнатылгьанды. Ары солургьа келгенде аны олсагьат жаратхандыла, суратларын эмда видеоларын социал сетьлеге жиберип тебирегендиле. Кьутхарычулагьа да анда ишлеген энди женгил боллукьду. Былтыр биз 4G сетьлени Минги тауну этеклеринде, Гара сууланы таласында, Нарткьалада да айнытханбыз», – деп белгилегенди компанияны регионда бёлүмюню башчысы Роман Терехин.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

– Зухура, сени оюмунга кёре, журналисти жетишимлигини сылтаулары кяаллайдыла?

– Жаланда журналистикада угъай, баям, кяайда да жетишимге ишге уллу кёллю болмагъанлыкъ, жууаплыкъ, дагъыда бирсиледен, кесингден иги да, кёп да билгенледен юйренирге, сорургъа да излегенлик келтире болурла. Насыпха, бизни кяатыбызда кеслерини билимлерин, ангылауларын кыызгъанмагъан абадан тёллю болгъанды эмда барды. Бююнлюкде да, кесинг билесе, Текуланы Хауадан, сенден, Мусукаланы Сакинатдан, Байсыланы Марзиятдан, Тикаланы Фатимадан, бирси кызладан, жашладан да ишекли болгъан затыбызны соргъанлай турабыз.

Биринчи ишлеп башлагъанда, Биттирланы Аминат эди да бёллюмню таматасы, андан, ызы бла Аликаланы Владимирден да аслам затха юйренгенме. Токумаланы Хусейнни уа: «Мында ишлерге сюе эсенг, газетни окъугъанлай тур. Басмаланган материалында нени кяалай тюрлендирилген, халатларын болгъанларын кяалгъанларын да эсге ал», - деген сёзлерин энди уа унутмайма.

– Латин айтыгъа кёре, сынам – ол бек иги устазды. Газетде ишлеген

генлери жарсытып, аны бла байламлы оюмуу кяагъытха тюрюрген эдим. Аны бери «Заманга» келтиргенимде, Атталаны Жамал бла Беппайланы Муталип жер болгъанын айтадыла да, алай бла башланады журналистикада жолум.

– Газетни тамблагъы кюнюн кяалай кёресе?

13 январь – Россей басманы кюню

Мокъаланы Хабибуллахны кызы Зухура «Заман» газетни редакциясында 2002 жылдан бери жетишимли урунады. Фахмулу коллегабыз усталыкъ жаны бла кёп сыйлы кяагъытлагъа, махтаугъа да тийишли бола келеди, филология илмуланы кандидатыды. Зухура ишине жюреги бла берилген, окъуучуну хурметин кёрген, жамауат арасында сыйнамысы жюрюген айырмалы журналистледенди.

Байрам кюнню аллында биз аны бла ишини юсюнден ушакъ бардыргъанбыз.

эринмезге, эрикмезге да керекбиз. Сёз ючюн, халат кетсе, ол жюрекни бек кыйнайды, уялгъан да этесе. Окъуучугъа да ол ариу кёрюнюрюкдю деп сунмайма.

– Тилибиз бла байламлы соруну бермей кяоялмайма. Сен ол жаны бла фестивалга, эришиуге да кяатыша келесе. Болумубуз керти

ни суйгени, ол юйге келмей кялса ырыслагъаны окъуна, кяалай эсе да, ол сагъышларыма башхача кяарат хандыла.

Былайда Атталаны Жамалгъа ыразылыгъымы дагъыда бир кере билдирге сюеме. Аллай бир кыйналып тургъан кезиуомде ишлерге онг бергенине, амалымы ангылагъанына.

– Сен иш бла байламлы кёп адам бла тубешгенсе. Аллай жигитлерингден эсинге тюрелип кяалгъан энчилери болгъанмыдыла?

– Нальчикде кинофестиваль болгъанында бери келген кыргъызылы жаш Тынчтык Абылкасымов бла ушакъ этгенибиз сейир эди. Бютюнда ол «Боз салкын» деген фильмде ойнагъаны. Нек дегенде кыргъызы, узбек, кызах фильмлеге бек кяараучума аланы кеслерини тиллеринде. Бизде жюрюген сёз алада не магъанада айтылгъаны, нарт сёзлери, адет-тёрелери да сейирдиле.

– Поэзияны энчилеучюсе не заманда да, бютюнда Бабаланы Ибрагимни чыгъармачылыгъын. Не бла жууукъду ол санга?

– Поэзиягъа суймекликни, баям, гитчеликден юйде, ызы бла школда устазларым бергендиле. Анабыз окъургъа-жазаргъа мектепге баргъынчы окъуна юйретген эди, айхай да, кыысха назмучукъланы окъургъа да.

Ол асыры тюз да болмаз, алай эсе да, окъургъа не заманда да ёз тилибизде сюеме. Бютюнда малкяр тилни устазы болгъанымда. Аны себепли тауча жазгъан кяайсы поэтибизни, жазуучубузну чыгъармасы да манга жаланда сейир угъай, багъаланы.

Бабаланы Ибрагимни уа, ким биледи, сабийликден да юйде «Туугъан ташым» деген китапчыгъын бегирек окъугъаным ючюн эсе да поэзиясына аллай эс бургъаным. «Мен кяаллыкъма санга кяалланып, Атамы аягъы басхан жер!» деген тизгинле окъугъан адамны жюрегине жетмей кяалай кяалсынла?!

Баба улу табийгъатда, жашауда да болгъан хар зат адамгъа ариу кяулукъ этерге кереклисине ийнандырады. Аны тизгинлери ачыкъ ниетли болургъа чакъырадыла. Кяаллай терен магъана барды: «Да керекмейди быллай кече, Ай бешик жыр айтдырмай кетсе...» - деген сёзледе. Бешик жыр айтыла эсе, дуня ырахатлыкъдан толуду, жюрек тынчлыкъ да барды.

Ибрагимни назмулары орус тилге кёчюрюлселе, аланы юслеринден илму ишле да болсала, аны чыгъармачылыгъы бютюн даражагъа чыгъарыкъды деп сунама.

– Саулай «Заман» газетде ишни, адамланы юсюнден да айтсанг эди, жангы окъуучуларыбыз да бизни бла жууугъуракъ шагырей болурча?

– Газетибизде шүёх коллектив болгъанына кёллюм кётюрюлгенин айталлыкъма. Арада аллай хал болса, ишлеген да тынч болады, ишге суйюп, кяууанып да келесе. Ол жанына баш редакторубуз Къонакъланы Хасан кяайгырыулуку этгенин белгилерчады.

Белгилегенибизча, газетибизде эрттен ишлеп келгенле Текуланы Хауа, Холаланы Марзият, Османланы Хыйса, Мусукаланы Сакинат, Токлуланы Борис – биз аладан юйренгенлей турурча адамларыбыздыла. Жангуразланы Нажабат, Таппасханланы Аминат, Кульчаланы Зульфия, Темуккуланы Амина, Улбашланы Мурат, Курданланы Сулейман газетибизни жаланда бююнню кюнюн угъай, тамбласын айнытырыкъ журналистлерибиздиле. Кетенчиланы Зульфия, бирси кызыларыбыз да газетибизни басмадан чыгъарына уллу юйюш кыошханлай турадыла. Ким да ангыларыкъды, газет – ол жаланда материал жазып кяоюу тюрюлдю, аны хар номерин энчи суймеклик бла хазырлап, окъуучуну ыразы этерге итиниюду.

Ушакъны **ЖАНГУРАЗЛАНЫ** Нажабат бардыргъанды.

«Малкяр тилде газетибиз чыкъгъанына кяууаныргъа, ол угъай эсенг, ёхтемленирге тийишлибиз»

жылларын санга кяаллай сынам бергендиле?

– Ол кертиди. Сынам бир адамгъа да бир кюнню ичинде келип кяалгъан зат тюрюлдю. Ол жылланы ичинде жангылычларын, халатларын бла да бирге келедиле. Тюз да ишге тохташханлай, сууча жазып башлагъан биреуге да тынч болмаз. Жазаргъа керекли материалны ол ичинде «бишгинчи» алып жазып башлагъан, сёз ючюн, манга бююнлюкде да кяайынды.

Сынамны юсюнден айтхан заманда, алгъаракъда жазгъан затларымы алып, жангыдан да окъуйма. Алада логика жаны бла материалны бир бири ызындан тизгенде, асыры тюз этмеген жерлерими да эслейме, андан эсе башхаракъ этсем, табыракъ боллукъ эди деп да сагъыш этеме.

– Филология факультетни бошагъандан сора журналистикада ишлерге муратынгмы эди огъесе башха болумлары келтиргендиле сени журналистикагъа?

– Кертисин айтханда, филология факультетте эм алгъа устаз боллукъма, школда ишлеримке деген акъыл бла баргъанма. Алай эсе да, илму бла юйреширге да бар эди умутум. Болсада базынылуку сезимим азлыкъ этгени ючюн, ол мени жолум болмаз деп да сагъыш этгенме.

Алай а студент кезиубюзде жамауат усталыкъланы факультетинден келчиле келип, бизге журналистиканы юсюнден кёп билдириу этген эдиле. Ол заманда кяалай эсе да жюрегимде бир зат кыозгъалгъанча болуп, телевидениягъа диктор болама деп да баргъан эдим. Алай а, анда кечге дери кяалыргъа керек эди да, юйде атам-анам окъуунгу тап бошасанг артада кёрюрге дедиле да, аланы айтханларындан чыгъалмадым.

Болсада аз-аздан кыысха затла жазып, аланы «Кабардино-Балкарская правда» газетге Элла Онищенкогъа келтирип да тургъанма. Ол да, сау болсун, кёп затха юйретген эди.

Арта сабий садда ишлей тургъан кезиуомде жашчыкъланы бла кыызчыкъланы ана тилибизни иги билме-

– Газетибизни тамблагъы кюню болур ючюн, аны не кяада окъуучугъа сейир болурча, ол аны суйюп алырча этерге керекбиз. Айхай да, бизге мында ишлерге суйген жаш адамла да керекдиле. Бир адам да ёмюрлюк тюрюлдю, ызыбыздан жангы тёллю юйренсе, тюрюнсе, ол заманда биз бошуна ишлемейбиз деп сагъыш этерге да боллукъду.

Андан сора уа, эм башы газет – ол кяайсы миллетни да энчилигин, кесилигин ачыклагъан затды. Бизни ёз газетибиз барлыгъына кяууаныргъа, ол угъай эсенг, ёхтемленирге керекбиз аллай онгубуз болгъанына. Нек дегенде, биз да миллетибиз дей эсек, ол бизде болгъанлай турургъа керекди.

– Биринчи жазгъан материалын эсингдемиди? Ол кимни юсюнден болгъанды? Бююнлюкде ишинге бек суйюп кюрешген темаларын?

– Эм алгъа Бёзюланы Ахияны юсюнден жазаргъа кюрешген эдим, анамы эсгериулерине таянып. Ахия Танаевични кёпле биледиле, тил билим бла байламлы Москвада, Ленинградда да кёп жылланы ишлегенди. Анабызны уа ата кяарындашы эди.

Бююнлюкде уа тилибиз, школ, илму бла да байламлы темала манга жууукълай кяаладыла. Баям, алагъа жюрегим алгъадан да тартханы ючюн болур алай. Жаш тёллюбиз болдургъан жетишимле, элерибизде ишлегенле да сейирдиле манга.

– Зухура, сени филология жаны бла билиминг аламан болгъаны кишиге жашырын тюрюлдю. Г.Рузвельт кесини заманында халат этерге кюркмагъызы, аны кяайтарыгъа кюркмагъызы, дегенди. Басмада да ол бек магъаналыды, бютюнда периодика халлы изданинда. Халатла ётмезча жазгъан адам неге артыкъ эсин бёлюрге тийишлиди?

– Аллай даража бергенин ючюн сау бол. Кертиди, жангылмазлыкъ жокъду. Алай а, аны эсинге тутаргъа, экинчи болдурмазгъа сакъ болургъа керексе.

Кяайсы бирибиз да жазгъан материалларыбызны жангыдан окъургъа

да кюркюрчамыды огъесе мадар этерге онгубуз бармыды алыкъа?

– Бу соруу – ол бизни барыбызны да сагъайтхан болумду. Школлада устазла, газетде, телевиденияда, радиоа болсун, журналистлерибиз, алимлирибиз да, биз барыбыз да бир ишни этебиз дерчады – тилибизни сакъланырына, айнырына да кяайгырабыз. Алай эсе да, бизге жамауатны жанындан болушлукъ керекди. Аны айтханым, мектепде устаз не бек кюрешсе да, сабийге юйде ата бла ана айтып юйретмесе, ол ишни бети чыкмайды. Аны алайлыгъы уа эришиуледе, фестивалда да эсленеди.

Сёз ючюн, кёп болмай бардырылгъан «Ана тилим, жаным-тиним, мени дуниям!» фестивалда Булунгуда болгъаныбызда, андан кяанатла битгенча болуп, ма алай келгенме. Жети атагъа дери санай билген сабий, назмуну кычычырып угъай, не айтханын ангылап окъугъан кыызчыкъ – ала барысы да кёллюм кётюредиле.

Устазларыбыз кяайсы элдеде да, сау болсунла, ишлейдиле. Ол кёрюню турады, алай а, сабийле алагъа болушалмагъанлары да, жарсыугъа, эсленеди. Барды аллай шартыбыз, аны букъдурур кереклиси жокъду, жаланда заманында мадарын кёрюрге керекбиз.

Кертиди, филологияны докторлары болуп барсынла демейди сабийлеге биреу да. Жаланда ала эм алгъа сёлешуу тилибизни иги билселе керекди. Андан кяалгъаны уа бири бирине жалгъана, бир амал болур эди.

– Бююн сайлаунг болса, жангыдан газет ишни кьолгъа аллыкъмы эдинг огъесе башха жол бламы барлыкъ эдинг?

– Бююнню кёз кяарамым бла берилсе эди сайлау, хау, башха жолну излери болмаз эдим. Биринчиден, мында ишлегеними анамы осуятыча сеземе.

Билемисиз, юйде бушуула кёп болуп, кьолларым бошланып кяалгъан кезиуом да болгъан эди. Ол заманда ишден кетейим да кяалайым деп да сагъыш этгенме. Алай а, анамы газет-

Росгвардия

Росгвардиячыла Къабарты-Малкъарны эркинлиги ючюн жан берген аскерчилени хурметлеу жумушлагъа къатышхандыла, деп билдиргендиле бизге ведомствону пресс-службасындан. Анга аталган эсгеруу жыйылыу Огъары Курпда болганды.

Батырлыкъларына баш ургъандыла

Уллу Ата журт урушну жылларында Къабарты-Малкъарны эркинлиги ючюн сермешледе жоюлгъанлары хурметине аталган митингге право низамны сакълаучу

органианы къуллукъчулары, аскер-патриот къауумланы, кадет классланы окъуучулары, юнармиячыла эм жамауат къатышхандыла.

- Туугъан журтубузну эр-

кинлигин къоруулай, аскерчиле жанларын, къанларын аймагъандыла. Былайда фашистлени тохтатып, ызы бла Къабарты-Малкъардан къыстагъандыла. Аланы жигитликлерин ёмюрлюк этерге, ёсюп келген тёлюлеге билдирге борчлубуз, -дегенди Росгвардияны ветеранларыны советини башчысы полицияны отставкадагъы полковниги Руслан Хужоков.

Эсгеруу жумушла андан ары Курп бийикликледен бардырылгандыла. Совет аскерчилени хурметине эсгертмени тийресинде митинг болганды. Жаш адамлагъа Ата журтубузну къоруулаучуларыны жигитликлерини, былайда баргъан къанлы сермешлени юслеринден билдиргендиле.

Хурметлеу жумушла эсгертмеге гюлле салыу бла бошалгъандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазырлагъанды.

Эсепле

Сатыу-алыуда жалгъан затла болмазча

Тышындан чеклениуле салыннганына да къарамай, бюгюнлюкде бизни республикада розница сатыу-алыу бёлюмню айный баргъаны шарт кёрюнеди: тюкенле ишленедиле ырысхытехника онгла игиленедиле, дегендиле КъМР-ни Промышленность, энергетика эм сатыу-алыу министрствосунда.

Быттырны эсеплери да аман туююл эдиле. Ал тергеулеге кёре, 2023 жылда 292,3 миллиард сом багъасы сатыу-алыу этилгенди. Тенгелешдирип айтханда, ол бурунну жылдан онеки процентге кёпдю. Бюгюнлюкде Къабарты-Малкъарда жети рынок эмда 36 ярмарка ишлейдиле, кёп къалмай тогъуз жюз сатыу-алыу объект барды. Дагъыда эл мюлк бла кюрешгенлеге 517 жер бёлюннгенди.

Рыноклада да болум игиди: жангы тюкенле ачыладыла, аш-азыкъ эмда промышленность товарланы башха-башха жерледе сатарча этиледиле, къоркъуусуздук да бийик даражада сакъланады.

Аш-азыкъны халкъгъа бек керекли тюлюлерини багъаларыны ёсюулерин тыйыу жаны бла ишчи къауум къуралганды. Анга Промышленность, энергетика эм сатыу-алыу, Экономиканы айныуы министрстволаны, Парламентни, КъМР-де УФАС-ны, Жамауат палатаны, Налог службаны эмда прокуратураны, статистика органы эмда талай башха ведомствону келечилери киргендиле.

Бу къауум аллай багъалагъа ыйыкъ сайын эс бурганлай турады. Дагъыда товарладан къытлыкълар болмазына къайгырады. Бюгюнлюкде ол жаны бла жарсыу жокъду, халкъны излемлери толусунлай жалчытылынадыла. Алай дагъыда, бир тюлю чурум чыкъмазча, аш-азыкъ продукция эмда башха тюлю товарла эркин жетер ючюн, аланы жарашды-

рыу бла кюрешген предприятияла эм сатыу-алыу организацияла бир-бирлерин ангылап ишлерлерине министерство эс бурганлай турады. Бек алгъа изленнген ашарыкъладан къытлыкълар боллукъду деген къоркъуу чыкъса, аны юсюнден Россей Федерацияны Правительствовосунда олсагъат билдирилликди.

Министерствода айтханларыча, бизни республикада Промышленность продукцияны законсуз сатыу-алыу гъа къажу тургъан комиссия ишлейди, аны контроль-надзор мадарла этерге эркинлиги барды. Озгъан жылда кенгешлеринде социал учрежденилагъа жиберилген продукциягъа энчи эс бурулганды. Товарланы къадар тюлюсюне белги салыу башланганлы талай заман болады да, комиссия бизни республикада бу иш тап къуралырына къарайды. Аллай белгиле тюкю тонлагъа, аякъ кийимлеге, дарманлагъа, тютюннге, улоу чархлагъа, сютге, гара суулагъа, фотоаппаратлагъа салынадыла.

Саулай айтханда, КъМР-ни Промышленность, энергетика эм сатыу-алыу министрствосу республикада сатыу-алыу бла байламлы бар жумушлагъа сакъды, жалгъан продукциягъа къажу ишлеге да тири къатышады.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Бушуу

Аны къагары халкъы бла бирге эди

Бу кюнледе республиканы жамауатына уллу бушуу сынар гъа тюшгенди – миллетибизни ахшы адамларындан бири, «Заман» газетни керти шуёху Тёппеланы Рамазаныны жашы Шаухал дуниясын алышханды.

Шаухал 1940 жылда Кёндеденде туугъанды. Аны атасы Рамазан ол заманлада аскер къуллукъгъа чакъырылып эди. Уллу Ата журт уруш башланып, ол анга къатышханды. Аны Украинада Владимир-Волынский шахарда фашист концлагерьде ауушханын юйюрю артда билгенди.

Ол Къыргызстанда Акъсайда ёсгенди. Школну Кёндеденде бошاپ, Къабарты-Малкъар къырал университетни тарых-филология факультетини орус тил бла адабият бёлюмюнде окъугъанды. Урунуу жолун а туугъан элинде сегизжыллыкълар школда башлагъанды. Ары келгенлей окъуна, жаш устазны окъуу жаны бла директорну орунбасары этгендиле.

Болсада анга школда кёп ишлерге тюшмегенди. Къурау хунерин, билимини теренлигин да кёрюп, кёп бармай, аны инструктор этип, партияны Бахсан райкомунда алгъандыла. Андан сора ол бир къауум жылны Тырныауузну шахар комитетинде ишлегенди. Анда пропаганда эм агитация бёлюмюнде таматасына дери ёсгенди. Артда Шаухалны партияны шахар комитетинде халкъ контролну бёлюмюне тамата этгендиле.

Анандан арысында да ол Тырныауузда кёп жууаплы къуллукълада ишлегенди, тозурагъан ишни къайда аякъ юсюне салыргъа керек болса, анда табылгъанды. Алай бла, талай жылны табийгъатны эм табийгъат ресурсланы къоруулау жаны бла шахар комитетни председатели болуп тургъанды. Элбрус район къуралгъанда, администрациясыны таматасыны орубасарыны къуллукъунда, административ-праволу бёлюмде да ишлегенди ол.

2002 жылда солугъа кетгенди. Шаухал менсинмеген, таматагъа, кичиге да бирча хатер эте билген, тюз адам болганды. Аны жашауу халкъы, аны жарсыулары, къууанчлары бла бирге эди. Ма ол себепден айыргъандыла аны пенсиячыла кеслерини биригуулерини таматасына. Дагъыда Шаухал Элбрус районда жамауат-къырал организацияланы координация советине председатели болуп тургъанды. Миллетибизге кёп иги уланла берген тукъуму уа Шаухалны кесине баш этип, кёп жылланы оноуну анга этдирип келгенди.

Тёппе улуну Тырныауузну шахар советини депутатына кёп кере айыргъандыла. Аны къырал «Махтаулу уруннганы ючюн», «Урунуу ветераны» деген майдалла бла саугъалагъанды. Ол КъМАССР-ни Баш Советини Президиумуну, республиканы Правительствосуну эм КъМР-ни Парламентини да махтау къагъытларына тийишли болганды.

2008 жылда 30 июньда Элбрус районну жер-жерли управлениасыны совети кесини 7-чи сессиясында Шаухалгъа «Элбрус районну сыйлы инсаны» деген даражалы атны атагъанды.

Тёппеланы Рамазаныны жашы Шаухалны жарыкъ сыфаты жюреклерибизде ёмюрге сакъланырыкъды.

ТЕНГЛЕРИ, ШУЁХЛАРЫ.

Сакълыкълар

Ангылатыу жумушла хайырлыдыла

Жангы жылгъы соллу кезиуде РФ-ни МЧС-ини КъМР-де Баш управлениасы эмда КъМР-де От тюшюуге къажу-къутхаруу служба къуллукълар этиуну къаты низамына кёчюрюлген эдиле. Бу кезиуде къоркъуулу болумлагъа чыгъаргъа 280 адам бла 62 техника хазырлыкълар тургъандыла. Жангы жылгъы эм Рождество бла байламлы жумушла бардырылган жерледе от тюшюуге къажу службаны келечилери ишленгендиле.

Бу кезиуде республикада къоркъуулу ишле болмагъанларын айтырчады. От ёчюлтюулюе от тюшгенини юсюнден билдириулеге 43 кере чыкъгъандыла, къутхаруучула уа жолда аварияны хатасын кетериуге 15 кере къатышхандыла. Пиротехника затла бла кюрешгенде, от тюшюуге къажу

жорукъланы сакъларгъа кереклисини юсюнден ангылатыу жумушла хайыр келтиргенлери бек къууандыргъанды. Жангы жылгъы кечеден пиротехниканы хатасындан бир адам да ачымагъанды. Болсада мындан ары да сакъларгъа, жорукъланы сакъларгъа кереклисин унутмагъыз. Кесигизни эм мюлкююзню хатадан сакъларгъыз.

КъМР-де От тюшюуге къажу-къутхаруу службада «ышаныулукъну» телефону ишлегенин эсгерттирге сюебиз **8(8662) 42-15-17** номерге сёлешип, от тюшюуге къажу соорупа берирге, жорукъла бузулганларыны юсюнден билдирге да боллукъду.

Арсен САБАНОВ,
КъМР-де От тюшюуге
къажу-къутхаруу служба.

Журтубуз

КЪАЯДА БУРУНГУ СУРАТЛА

Ариу элибиз Быллымны төгерегин къаяла къуршалапдыла. Эрттенликде кюнню биринчи таяклары аланы суукъ ташларын, сары алтынныча, жылтыратадыла. Бютюнда кюнлюм бетинде кысыр къаяла уа кёзю къаматадыла.

Элге къарагъан Бахсан сууну сол жанындагъы къаягъа Къасбот къая дейдиле. Нек айта болурла алай?

Аны юсюнден билгенибизни айтайык. Элде жюриген хапарлагъа, таурухлагъа кёре, бурун Быллымда Журтубайланы

бугъа тохтап къалады. Ызындан келген малла уа бир бирлерин тюртюп келедиле.

Алай эте ала къаядан кетерле деп къоркъуп, Къасбот узакъдан ушкоч бла атып, бугъаны къаядан атады. Андан бери алайгъа «Бугъа кетген къол» дейдиле. Къарындашладан таматалары Къасбот эди да, къаягъа да аны аты айтылып къалгъанды.

Бир жол бизге да Къасбот къаягъа ёрлерге тюшген эди. Къасботну бла Токъмакъны къышлыкларыны къаты бла Суу акъгъан чучурлагъа ётебиз. Алайдан къаяны ырбыны бла онг жанына барабыз. Бираз баргъанлай, къаяда суратла кёребиз. Юслерин букъу басып, иги билинмей эдиле. Суу чачдырычу элтген эдик да, аны бла букъуну жуудургъандан сора, ташла юсюнде ариу суратла белгили болдула. Жарым жюзден артык сурат санадык.

Алада эр кишини, тиширыуну, сабийни, къауум жаныуарны суратларын кёрдюк. Тиширыу садакъ бла маралгъа ата турады. Эр киши уа ат юсюнде пирамиданы аллында сюелип турады. Бир жерде уа адамны къол аязыны сураты да барды.

Былайда бир затха эс бурайык: беш пирамида сурат бар эди, аладан экиси баштёбен бурулуп, ючюсюню уа чукуйлары ёрге къарап. Тёгерек төртге бёлкюннен онбир сурат бар эди. Бир-бирле айтханнга кёре, ол алан миллетни белгисиди.

Алайда мал союлгъан уллу төртгюл таш барды. Баям, мал сойгъанда, аны къаны бла ишленген суратладыла. Суратла къаяны батыуракъ жеринде ишленгендиле да, юслерине къар, жауун жетмейди. Аны ючюн сакъланган болурла. Ол суратла жетинчи ёмюрде ишленген хапар барды.

Бурун заманлада ишленген суратланы къатларында кёп сюелдик. Кюн экиндиден атлагъандан сора, ызыбызгъа тебиредик. Къаядан тик къыртыш төшге эндик. Аны бла бираз баргъандан сора, малла, жаныуарла ызлагъан жолчукъ бла уллу жолгъа тюшдюк. Тюсюн айтханда, ёрлегенден да энишге тюшген къыйыныракъ кёрюннен эди. Къыйналсакъ да, кёргенибизден уллу зауукълукъ алып къайтдык.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Байрам деп биреу жашагъанды. Аны Къасбот бла Токъмакъ деп эки жашы болгъанды. Экиси да уллу мюлкге ие эдиле. Таурухда айтылгъаннга кёре, жер жапхан мал жюрютгендиле.

Къая башында Сары жайлыкъ барды. Къарындашла жайда малларын анда тутхандыла. Жай чилле киргенде уа, малла бла бир къарт бла жашны къоюп, къалгъан эр кишиле къышлыклагъа барып, бичен ишлегендиле. Къошларын, мал орунларын жангыртхандыла. Жер бузлап тебирегенден сора уа, малларын таудан тюшюргендиле.

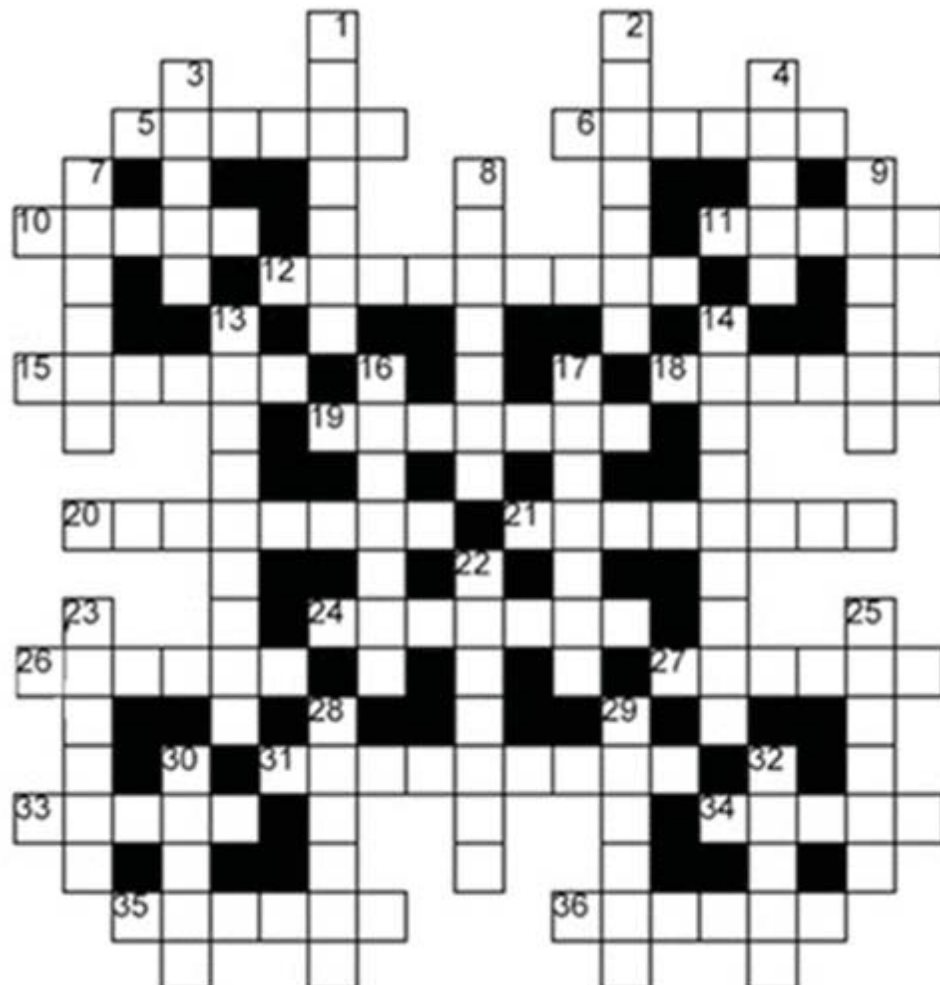
Къасботну бла Токъмакъны къышлыклары уа Ахматланы чек ташлары бла ёрге ётюп, Суу акъгъан чучурла тийресинде болгъанды.

Бир жол кюзде уа эки къарындаш Сары жайлыкъдан тар жолчукъ бла малларын ёзеннге тюшюрюп келе, алда баргъан

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 5. Таулу жашланы оюнлары. 6. Къыйынлык кёрген. 10. Холамда эски элни аты. 11. Таурухда Зухураны скойгени. 12. Билмей тургъанлай къоркъутуу. 15. Къуллукъчу. 18. Къалтыратхан ауруу. 19. Адамны сыйлы кёрюу. 20. Къаты орналыу. 21. Бирге ушагъан затланы белгиси. 24. Къыймат, къолай. 26. Аны бла къан алгъандыла эртте башлары ауругъанладан. 27. Къумачны тюрлюсю. 31. Жарлыкъланы тюрлюсю. 33. Басма орган. 34. Дарман ийисли, чайырлы терек. 35. Сёзлени ариу айталмагъан адам. 36. Уллу нарт къылыч.

ЁРЕСИНЕ: 1. Кюнде ала барыбызгъа да нёгер боладыла. Алай аты бла Токумаланы Жагъафарны комедиясы барды. 2. Кесине, башхагъа ийнаныу. 3. Жууап излеген сёз. 4. Бизни жаратхан. 7. Бек бийик шинтик. 8. Къыяматха былай да айтадыла. 9. Эринчек адам. 13. Къажырыкълау. 14. Азиятлыланы ашлары. 16. Муслиман жолоучу. 17. Ишчи отоу. 22. Ойнап сёлешиу, иш этиу. 23. Мылы жер. 25. Ётюрюкге айтылгъан ариу сёз. 28. Сыйлы таш. 29. Этегинге жабышычу ханс. 30. Ишни юсюнде кенгеш аны бла бошалады. 32. Кирсизликни «шүёху».

Газетни 156-чы номеринде басмаланган сёзберни жууаплары:

Энине: 2. Алгъыш. 4. Бахчала. 5. Балаууз. 9. Быхы. 10. Алам. 11. Алтын. 13. Хыйла. 16. Шаркъ. 17. Алана. 20. Улан. 21. Азбарлау. 23. Анкара. 27. Бойнакъ. 29. Налог. 31. Комдив. 33. Къанат. 34. Чайхана. 35. Аскер. 36. Ариулукъ.

Ёресине: 1. Агъач. 2. Абазалы. 3. Шулпула. 6. Атыш. 7. Къышылыкъ. 8. Байлау. 12. Нал. 13. Хан. 14. Нарзан. 15. Байрам. 17. Айланма. 18. Азу. 19. Алауган. 22. Аякъ. 24. Как. 25. Жомакъ. 26. Тилек. 28. Ант. 30. Лахорчу. 32. Окъа.

Сиз билемисиз?

- Бактерияланы жалаанда бир проценти къозгъайдыла адамда аурууну.
- Адамны ичинде болгъан бактерияланы битеу ауурлукълары уа эки килограммгъа жетеди.
- Адамда болгъан кальцийни 99 проценти аны тишлериндеди.
- Тишлени тыш къабугъу адамны организми жаратхан бек къаты затды.
- Кесеклени къозгъагъан 100-ден артык тюрлю-тюрлю вирус барды.
- Алмаланы бла бананланы ийислери арыкъ болуугъа себеплик этедиле.
- Жашагъан къадарында адамны териси 1000 кере чакълы бирге алышынады.
- Бир кюннге тютюнню бир пачкасын ичип тауусханда, адам бир жылгъа жарым пияла чайыр жутханчады.
- Адамны бармакларында тырнакъла аякларында тырнакъладан эсе төрт кере чакълы бирге терк ёседиле.
- Кёк кёзлю адамла ачыгъаннга бютюн тёзюмсюз боладыла.
- Акъсыл адамлада сакъал-мыйык къараладан эсен терк ёседиле.
- Адамда бек кючлю шаугют – аны тилиди.
- Адамны жюрегини уллулугъу аны жумдуруху бла тенгди. Абадан адамны жюреги 220-260 грамм тартады.
- Туугъанда, сабийде сюекле 300 чакълы бир боладыла, абадан кезиунде уа аланы саны жалаанда 206-ды.
- Адамны иничке чегисини узунлугъу 2,5 метр чакълы бирди, ёлгенде уа, чегиле бошланып, алты метрге жетедиле.
- Адамны онг ёпкеси хауаны сол ёпкесинден эсе кёп сыйындырады.
- Абадан адам бир кюннге 23000 чакълы кере солуйду.
- Адамны ауузунда 40000 чакълы бактерия барды.

Эсгертиу

Налогланы төлерге унутмагъыз

Федерал налог службаны Къабарты-Малкъарда бёлкюннен билдиргенлерича, былтыр тюшюрген файданы юсюнден декларацияны жарашдырып, быыл экинчи майгъа дери ары ашырыгъа керекди. Бу жумушну Управленияны кесине барып неда МФЦ-да тындырыгъа боллукъду. Декларацияны дагъыда налог төлеуочюню энчи кабинетинде (<https://lkf12.nalog.ru/lkfl/login/>) жиберирге жарайды.

Бу ишни ма быллай жумушладан файда тюшюргенле тамамларгъа борчлудула:

- юч жылдан аз заманны ичинде тутхан ырысхыны, дагъыда багъалы къагъытланы, уставной капиталда юлюшню сатхандан;
- фатарны, отоуну неда башха мюлкню ортакъгъа бергенден;
- предпринимательство бла кюрешиуден;
- саугъаладан;
- лотереяда неда башха затлада къытхан затладан.

Эсигизде болсун: жеринден теппирилмеген мюлкню багъасы бир миллион, башха мюлкню уа 250 минг сомгъа жетмей эсе, инсан 3-НДФЛ декларацияны берирге борчу туююлду энди.

Декларацияда кёргозтюлген налогну 2024 жылда 15 июльгъа дери төлерге керекди.

Налог агент адамдан НДФЛ-ни тыймагъан эсе, налог органнга да аны юсюнден билдириу жибермеген эсе, ол инсан декларациясын кеси жарашдырып, ызы бла налогну да төлерге керекди. Алай агент ФНС-ге билдирген эсе уа, ведомство налогну кеси тергеп, адамгъа билдириу жиберликди. Анга кёре налогну 2 декабрьден кеч къалмай төлерге тюшерикди.

Декларацияны бериу эмда НДФЛ-ни төлеу болжалларын оздургъанлагъа тазир эмда къошакъ төлеу салыргъа боллукъдула.

Тёленген налогну бир кесегин артха къайтарыгъа (алай амал барды) умут этгенле декларацияны экинчи майгъа дери берирге керекди деген излем жетмейди. Алай адамла аны сау жылны ичинде къачан сыйселе да жарашдырыгъа эркиндиле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Бир ыйыккыны ичинде

Хайырлы жолоучулук

«Сабийлеге бюгюнню из-лемлеге кёре медицина болушлук тапдыруу эм жангы технологияланы сингдириу» проектни чеклеринде, КЪМР-ни саулык сакълау бөлүмюню келечилери – Республиканы кёп профильли сабий клиника

стационарыны эм Саулык сакълау, медицина аналитика эм информация технологияла арасыны специалистлери – Тарстанда болгандыла.

Къонаккъа республиканы сабий клиника больницаасыны иши бла тынгылы шагъырей-

ленирге онг тапхандыла. Ол санда службаланы, къурамланы, диагностика бөлүмюню, реанимация-эсгертиу араны жокълагандыла.

Алынган сынама Шимал-Кавказ федерал округда эм уллу сабий больницада – Нальчикде орналган РДКМ-де – сингдирилликди.

Жангы жылгъа – толгъан муратла бла

Къабарты-Малкъарны Курортла эм туризм министрствосу «Муратланы назы тереги» деген битеуроссей жандауурлукъ акциягъа къатышханды. Ведомствону башчысыны орунбасары Шауланы Ислам юч сабийни муратын

толтурганды.

Алай бла Чегемден Тамарагъа конькиле бла музыка кюбюрчек, Баксанёнокдан Маратха уа массаж этиучю жабыу алыннгандыла. Аркъасы ачымазча, жашчык аллайны эрттеден сюе эди.

Нальчикден Мариям а суратланы къагъытха тюшюрген гитче принтер тилегенди. Къызчык бош заманын шуйёллары бла ётдюрюучюдо, ол зауукъ кезиуелни уа, эзде къалырча, суратлада сакъларгъа умут эте эди. Алай бла юч сабий да Жангы жылгъа толгъан муратла бла киргендиле.

Айбат жерлерибиз бла шагъырейленедиле

Къабарты-Малкъар темир жол туризмни проектине эки жылны къатышады, регионда аны Курортла эм туризм министрство бардырады.

«Кавказны жаухары» жолоучу поезд адамланы Шимал Кавказ бла шагъырейлендиреди, мында къалай солургъа боллугъуну юсюнден билдиреди. Энци поездде жолоучулыкъ ырахатлыды, туристле кече жолда боладыла, кюндюз а жетген шахарларыны

неда регионларыны ариу жерлерине къарайдыла. Жолоучулукъну болжалы жети кюндю, ахыр кюнюнде солугъанланы Минги таугъа элтедиле.

Курортла эм туризм министрстводан эсгертгенлерича, былтыр поезд 10 рейс этгенди, аны бла жолоучулукълагъа 1600-ден аслам турист чыгъганды. Аланы республикада солууларын «Путешествие» компания къураганды.

Жюрек жылыулукъ, къайгырыулукъ да

Росгвардияны аскерчилери абданла эм сакъатла тургъан интернатда бла Къагъанакъланы юкюнде болгандыла. Бу жолоучулукъ «Энци борчла толтургъан Къар Аппа» деген акцияны чеклеринде къуралганды. Аскерчиле сабийлеге иллаула бла татлы саугъала келтиргендиле, абданлагъа уа дарманла тапдыргандыла.

– Бу юйледе кечинген сабийлеге бла таматалагъа жюрек жылыулукъ, къайгырыулукъ жетишмейдиле. Биз а аланы къуандырыргъа, эс бурургъа борчлубуз, – дегенди акциядан сора Звёздный элде аскер бөлүмюню командирини аскер-политика жаны бла орунбасары подполковник Сергей Беляев.

Таулагъа сейир ёсегу

Тири солууну «Онсайт» арасында таулагъа ёрлеуден Къутхарыучуну кюнюне аталып төрели эришиу бардырылганды. Аны къуанчлы халда ачылыуна жамауат организацияланы келечилери, от ёчюлтюучюле, къутхарыучула да къатышхандыла.

Жыйылгъанланы республиканы курортла эм туризм министрини орунбасары Мурат Шогенцуков алгъышлаганды. «Кавказ айтхылыкъ спортчула бла байды. Мен оюм этгенден, быллай эришиулени хайыры бла чемпионланы санына андан да кёп къошуллукъду. Таулагъа ёрлеу 2021 жылдан башлап спортну олимпиада тюрлюлерине киреди, бюгюн мында эришгенлени арта Олимпиадада кёрюбюз деп

ышанама», – дегенди ол.

Эришиуге 40-дан аслам адам къатышхандыла, ала жалгъан рельефде таугъа терк ёрлеуде сынашхандыла, финалгъа чыккъанла уа къутхарыучулары болушлукълары бла чурумлары болгъан жолладан ётгендиле. Хорлагъанлагъа Курортла эм туризм министрстводан бла Орус география обществону «Альтаир» жаш тёлю клубундан майдалла, грамотала эм саугъала берилгендиле.

«Альтаирни» башчысы Мокъланы Тенгиз айтханнга кёре, сабийле жалгъан рельефде усталыкъларын ёсдюргенден сора, алагъа таулагъа жолоучулукъ къураллыккъды, анда уа жаш альпинистле къаялагъа ёрлеп кёрлюкдюле.

Бузукълукъланы билдирирге онг барды

РФ-ни Следствие комитетини КЪМР-де следствие управлениасыны оночулары инсанланы тилеклерине бла тарыгыуларына тынгыларыкъдыла.

Управленианы башчысы юстицияны генерал-майору Андрей Потапов 18 январьда Урван районда эмда 25 январьда Прохладна районда бардырылыккъды жамауат бла тобешилени. Ала следствие управленианы бөлүмлерини мекямында ётерикдиле эмда

эрттенликде 10 сагъатда башланырыкъдыла.

Управленианы башчысыны орунбасары юстицияны полковниги Бабаланы Алим инсанла бла 24 январьда управленианы мекямында тобеширкиди. Ол 11 сагъатда башланырыкъды.

Приёмгъа 8(8662)77-24-92 неда 8(8662)77-11-49 телефон номерлеге сёлешип, алгъадан жазылыргъа керекди.

Каратедё кесини жетишимлери бла бизни къуандыра тургъан жаш спортчуларыбыздан бири Текуланы Алимди. Озгъан жыл ол россей даражалы юч эришиуге къатышып, аланы ба-

«Алтын» бла къайтханды

рысындан да жетишимли болуп къайтханды.

Декабрьде Южно-Сахалинск шахарда жашланы бла къызланы араларында Россейни биринчилиги ётгенди. Анга саулай кыралдан 800 каратечи къатышханды. Жыл санлары 14-15 жыл болгъанланы араларында эрише, Текуланы Алим ауурлукълары 52 килограмм болгъанланы араларында алтын майдал алганды.

Биринчиликде хорлагъанла уа Россейни жыйымдык командасына сайлангандыла эм февральда Тбилиси шахарда ётерик Европаны чемпионатына къатышырыкъдыла.

Текуланы Алим Нальчикни 6-чы номерли школунда окъуйду. Ол атасы Текуланы Асланда бла тренер Аслан Губашиевде жарау этеди. Келир айда Россейни жыйымдык командасыны къауумунда Европаны чемпионатында усталыгын кёргозтюрюкдю.

пьесасына кёре «Бай келин» спектакльге, оюну режиссёр Мызыланы Аубекир салганды.

Соруулары болгъанла бу телефон номерлеге сёлешсинле:

8 928 708-44-09; 8 963 281-21-45

Сахнада – керти жашау, жарсыу, кюлкю да

Къулийланы Къайсын атлы Малкъар кырал драма театр сахна искусствону сюйгенлени спектакльлерине чакъырады:

18 эм 19 январьда 19:00 сагъатда А. Островскийни пьесасы-

на кёре «Гюняхсыз гюняхлыла» спектакльни премьерасына, оюну режиссёр Скандарбек Тулпаров салганды;

22 январьда 19:00 сагъатда Токумаланы Жагъафарны

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 40-03-24. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиниклерин кьоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа «КЪМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салыннганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Жангуразланы Нажабат - дежурный редактор, Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретары орунбасарлары; Бийчеккуланы Жаннета (1,2-чи бетле), Геляланы Валентина (3,4-чю бетле), Зезаланы Линда (9,10-чю бетле), Ахматланы Люаза (11,12-чи бетле) – корректорла.

Тиражы 1740 экз. Заказ № 47
Багъасы эркинди.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru